

Nr 46

Utlåtande i anledning av väckta motioner rörande vissa timplaner för ämnet kristendomskunskap.

(2:a avd.)

Utskottet har till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ivar Persson m. fl.* (I: 10) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander m. fl.* (II: 9), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala såsom sin mening, att av skolöverstyrelsen föreslagen reducering av antalet veckotimmar i ämnet kristendomskunskap i realskolan icke bör ske;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mogård* (I: 35) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Kungälv *m. fl.* (II: 38), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att förändringar beträffande timplaner icke måtte ske för kristendomsämnets del, förrän riksdagen beretts tillfälle att ge sin mening till känna beträffande frågan om kristendomsämnets ställning i svenskt skolväsende.

Av för utskottet tillgängliga handlingar inhämtas bland annat följande.

Genom beslut den 29 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt skolöverstyrelsen att utarbeta och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till timplaner och kursplaner för treårig realskola vid allmänna läroverk och kommunala realskolor.

I skrivelse den 27 februari 1957 avgav därefter *skolöverstyrelsen* förslag till sådana tim- och kursplaner jämte därav föranledda förslag till tim- och kursplaner för fyraårig och femårig realskola m. m. Av skrivelsen framgår bland annat, att överstyrelsen beträffande ämnet kristendomskunskap funnit en reducering av timtalet i klass 1⁴ från 2 veckotimmar till 1 veckotimme möjlig, varigenom det totala timantalet i klassen komme att nedbringas till 35 veckotimmar eller samma antal som för klass 2⁴.

I ärendet inkommo bland annat *styrelsen för kristendomslärares förening*, *kyrkliga kvinnorådet*, *svenska ekumeniska nämnden* samt *social-etisk samhällstjänst* — *DKSN* med skrifter, i vilka uttalanden gjorts mot den föreslagna reduceringen av timtalet i kristendomskunskap i klass 1⁴. I skrifterna har anförts bland annat följande.

Kristendomslärares förening: En översikt av kristendomens historia till mitten av 1800-talet, vilken föreslås i kursplanen för klass 1⁴, kräver, om den skall få något verkligt värde, minst två veckotimmar till sitt förfogande. Det är visserligen här fråga om en repetition av tidigare i folkskolan

inhämtat stoff, men det gäller å andra sidan ett så stort tidsavsnitt att genomgången av detsamma måste med endast en veckotimme till sitt förfogande bli skissartad nästan till meningslöshet.

Ur rent pedagogiska synpunkter är det också många olägenheter förknippade med ett entimmesämne. Det blir inte möjligt att på ett naturligt sätt växla mellan preparation och förhör. Går en timme av en eller annan anledning bort blir intervallen mellan lektionerna så stora att kontinuiteten i undervisningen bryts. En koncentrationsläsning för att undgå dessa olägenheter låter sig svårigen anordnas, då ämnet under två år i följd föreslås få endast en timme i veckan. Till de pedagogiska nackdelarna kommer slutligen svårigheten för läraren att med bara en timme i veckan till sitt förfogande något närmare komma i kontakt med de elever han har att undervisa.

Kyrkliga kvinnorådet: I en tid, då den uppväxande ungdomen utsätts för en sådan mångfald av splittrande och nivellerande krafter, synes det oss ytterligt angeläget, att allt som är möjligt göres för att grundlägga en livsåskådning och skänka sådana kunskaper som kan bidra i personlighetsuppbyggande riktning. Okunnigheten i fråga om bibeln och den kristna tro på vilken vår kultur är grundad är nästan skrämmande, och en fortsatt utveckling i samma riktning som hittills måste med alla medel förebyggas.

Svenska ekumeniska nämnden: Den nu av skolöverstyrelsen föreslagna reduceringen av kristendomsundervisningens timtal har icke föregåtts av diskussion och har icke varit föremål för yttrande av skolor eller andra myndigheter. Ämnesträngseln på timplanen synes icke ha kunnat föranleda åtgärden. Nämnden kan icke heller finna, att någon annan skälig anledning föreligger för åtgärden.

Nämnden vill liksom tidigare hänvisa till orden i 1946 års skolkommis-sions yttrande, vilka sedermera accepterats av Kungl. Maj:t och riksdagen, att kristendomsämnet, mer än de flesta andra ämnen, är ägnat att vara »instrument för den personlighetsdaning, som är skolans väsentligaste uppgift». Det är uppenbart, att det för en lärare med endast en veckotimme till förfogande måste vara mycket svårt att utöva något väsentligt positivt inflytande. På grund av lov m. m. infaller timmen stundom med flera veckors mellanrum. En reduktion av ett ämnes timtal från två veckotimmar till en betyder i själva verket mer än 50 % minskning. Då lärarens kontakt med klassen blir mycket sporadisk, får han ej den närmare bekantskap med eleverna, som är förutsättningen för att hans undervisning skall verka bildande och personlighetsdanande. Särskilt framträdande blir svårigheten i en nybörjarklass. Intet annat ämne på skolschemat har föreslagits få en så dålig ställning, att det såväl i nybörjarklassen som i den andra klassen har endast en veckotimme till förfogande. För att kristendomsundervisningen i läroverken skall kunna ha den bildande och personlighetsdanande betydelse den kan ha, bör ansträngningarna inriktas på att söka återge den de timmar, som under de senaste decennierna efter hand frångåtts den, varigenom ämnet nu har endast en veckotimme i åtskilliga klasser (3⁵, 2⁴, 1³, II⁴, I³).

Vi önskar också betona, att en reduktion med en veckotimme icke innebär motsvarande lindring i fråga om hemuppgifterna. En läxfri timme ger lärarna bättre möjlighet att preparera uppgifterna och att ställa in det lästa i ett vidare sammanhang. Därigenom kan undervisningen också ges fyllighet och konkretion. Detta i sin tur bidrar till den lugna studiegång, som eftersträvas på den fyraåriga realskolan.

Skulle det ändå bedömas såsom nödvändigt att hålla fast vid 35 veckotimmar i klass 1⁴, kan följande påpekas:

När man betraktar timplanen, lägger man märke till att ämnet modersmålet fått sex timmar. Det betyder, att detta ämne i den fyraåriga realskolan har sammanlagt fem timmar mera än i den treåriga realskolan. Vi ifrågasätter nödvändigheten av detta, helst som i de skolor, som i klass 1⁴ mottar elever, vilka tidigare åtnjutit undervisning i engelska, möjligheter finns att reducera antalet veckotimmar i engelska till förmån för modersmålet och matematiken. Denna möjlighet kommer säkerligen att utnyttjas i mycket stor utsträckning. Det synes under sådana omständigheter vara rimligare att reducera antalet veckotimmar i modersmålet än i kristendomskunskapen.

Social-etisk samhällstjänst — DKS: Förslaget har väckt mycken oro, både bland kristendoms lärarna och målsmännen. Situationen är så mycket mera allvarlig som det gäller den första klassen, där grunden bör läggas till kommande undervisning. Vi ville gärna för vår del understryka vikten av att det nuvarande, redan nu blygsamma, timtalet icke minskas. Det är ju främst från denna undervisning som vår ungdom skall hämta material för sin normbildning. Enligt vår mening är den allt mer tilltagande normlösheten ett uppenbart hot mot vårt samhälle och dess gemenskapsliv. Det åligger inte bara den kristna kyrkan utan också samhällets organ att medverka till en kristen idealbildning och moralisk uppbyggnad, vilket icke minst kan ske genom en god grundläggande kristendomsundervisning.

Genom beslut den 31 maj 1957 utfärdade Kungl. Maj:t dels kungörelse om ändring i kungörelsen den 3 februari 1950 (nr 60) angående timplaner för rikets allmänna läroverk, dels ock kungörelse angående timplan för kommunala realskolor. Därjämte fastställde Kungl. Maj:t kursplaner för treårig realskollinje i allmänt läroverk, vilka skulle gälla också för treårig realskollinje i kommunal realskola. Vidare anbefalldes Kungl. Maj:t, med överlämnande av förutnämnda i ärendet inkomna skrifter, skolöverstyrelsen att bereda lämpliga pedagogiska och målsmannasammanslutningar tillfälle att avgiva yttranden över skolöverstyrelsens förslag till tim- och kursplaner för fyra- och femåriga allmänna realskollinjer samt att till Kungl. Maj:t inkomma med avgivna yttranden och det förslag, vartill överstyrelsen funne nämnda skrifter och yttranden giva anledning. Vidkommande överstyrelsens framställning, i vad den icke avgjorts genom Kungl. Maj:ts nämnda beslut, förklarade Kungl. Maj:t sig vilja framdeles meddela beslut.

Genom skrivelse den 5 juli 1957 beredde skolöverstyrelsen rektorernas riksförening, realskolornas rektorsförening, målsmännens riksförbund, läroverkslärarnas riksförbund, Sveriges folkskolläraryförbund, Sveriges folkskollärarynneförbund, kristendoms lärarnas förening, modersmåls lärarnas förening, Fredrika-Bremer-Förbundet, Sveriges husmodersföreningars riksförbund och religionspedagogiska institutet tillfälle att avgiva yttranden över skolöverstyrelsens förslag till tim- och kursplaner för fyra- och femåriga realskollinjer såvitt desamma avsåge ämnet kristendoms kunskap.

Rektorernas riksförening, realskolornas rektorsförening och målsmännens riksförbund har ej utnyttjat tillfället att avgiva yttranden i ärendet.

Kristendomslärarnas förening, Fredrika-Bremer-Förbundet, Sveriges husmodersföreningars riksförbund och religionspedagogiska institutet avstyrker en reducereing av timtalet i kristendomskunskap i klass 1⁴. Av yttrandena torde få återgivnas följande.

Kristendomslärarnas förening: Både ur individens egen och ur samhällets synpunkt är det angeläget att skolan fostrar eleverna till att i möjligaste mån kritiskt bedöma också de religiösa företeelserna i nutiden. Detta kan endast ske därigenom att de bibringas en saklig förståelse för de olika trosriktningarnas och samfundsformernas historiska förutsättningar. En reducereing av kristendomsämnets timtal står i detta avseende i strid med den demokratiska skolans egen målsättning. Det är under dylika förhållanden ägnat att förvåna att ämnets timtal under de senaste decennierna beskurits i den utsträckning som varit fallet.

Ur metodisk-pedagogisk synpunkt innebär en sänkning av timtalet i klass 1⁴ från två till en timme i veckan uppenbara nackdelar. Det blir med ett entimmesämne inte möjligt att på ett naturligt sätt växla mellan preparation och förhör. Går en timme av en eller annan anledning bort bli intervallen mellan lektionerna så stor att kontinuiteten i undervisningen bryts. En koncentrationsläsning för att undgå dessa olägenheter låter sig svårigen ordnas, då överstyrelsens förslag innebär att ämnet två år i följd får endast en timme i veckan. Möjligheten att nå resultat med undervisningen är därmed starkt hotad.

Till de pedagogiska nackdelarna kommer slutligen svårigheten för läraren att med bara en timme i veckan till sitt förfogande något närmare komma i kontakt med de elever han har att undervisa. Härmed reduceras i hög grad det personlighetsdanande värde som kristendomsämnet allmänt tillerkännes.

Fredrika-Bremer-Förbundet: Förbundet, som inte äger möjlighet att sakligt bedöma fördelningen av de olika kursmomenten och därmed sammanhängande problem vill dock i anledning av den planerade förändringen i timplanen för klass 1⁴ inkomma med vissa synpunkter. Den nu gällande timplanen ger ämnet kristendomskunskap två veckotimmar i klass 1⁴. Det nya förslaget har på motsvarande stadium endast en. Denna nedskärning förefaller synnerligen betänklig. Ett entimmesämne riskerar genom lovdagar och av andra orsaker att under veckotal helt försvinna från arbetsordningen. Kontakten mellan lärare och elever i en nybörjarklass med endast en lektion i veckan blir under alla förhållanden svag. Det bör i detta sammanhang framhållas, att intet annat teoretiskt ämne i klass 1⁴ eller motsvarande stadium har samma svåra ställning.

Fredrika-Bremer-Förbundet får därför, särskilt med hänsyn till kristendomundervisningens erkänt stora betydelse för personlighetsdaningen, hemställa att en reducereing av timplanen för klass 1⁴ icke måtte gå ut över ämnet kristendomskunskap så att mer än halva undervisningstiden borttages i ämnet.

Religionspedagogiska institutet: Från lärarhåll har under årens lopp ständigt betonats, att s. k. entimmesämnena är ett pedagogiskt oting. Bakom detta enträgna påpekande ligger mycken bitter erfarenhet. Ett ämne, som från 2 timmar per vecka reducerats med hälften av disponibel undervisningstid, förlorar icke blott kvantitativt utan även kvalitativt. Genom ofrånkomligt bortfall av timmar uppstår intervaller på 2 till 3 veckor. Någon kontinuerlig undervisning kan därmed knappast bli möjlig. Sammanhanget brister. Inte heller lärjungarna kan undgå att känna det otillfredsställande i ett sådant förhållande. Vidare: varje disponibel timme måste utnyttjas för läxförhör

och läxpreparation, vilken senare särskilt på lägre stadier är tidsödande. Det blir på så sätt oerhört svårt att medhinna ur lärjungarnas synpunkt önskvärda omväxlingsmoment, som också utgör möjligheter till undervisning i bästa mening: läsning, begagnande av auditiva och visuella hjälpmedel, smärre exkursioner, arbetsuppgifter, samtal och dylikt. En så viktig inlärningsfaktor som repetitioner förekommer så gott som aldrig i kristendomsämnet ens i de klasser, där 2 veckotimmar stå till buds.

Ser man tillbaka på den senare tidens behandling av kristendomsämnet, finner man, att det successivt beskurits. Tidigare var det möjligt att meddela en ganska grundlig undervisning i kyrkohistoria i realskolan. Detta kursmoment låg då högre upp och disponerade över mera tid. Nu har det flyttats ned till begynnelseklasserna och därtill fått mindre antal timmar. Den kunskap i kyrkohistoria, som en elev med realexamen kan inhämta, måste be-tecknas som minimal.

Som skäl för sitt förslag anför skolöverstyrelsen, att det i klass 1⁴ enligt kursplanen blott är fråga om repetition av i folkskolan genomgångna moment och att förslaget därför är i enlighet med överstyrelsens princip, att »dubbelläsning» bör undvikas så långt som möjligt mellan olika på varandra följande skolformer utöver för sammanhanget nödvändiga repetitioner. I själva verket torde emellertid den kyrkohistoriska kunskap, som kan ges i folkskolans 5:e och 6:e klass, bli synnerligen fragmentarisk. Det finns allt skäl till en fördjupad återblick på de genomgångna epokerna i kyrkans historia. För att denna skall bli verkligt fruktbarande och ej ett ytligt skummande krävs den tid, som är anslagen i nu gällande kursplan.

Om den nyssnämnda av skolöverstyrelsen hävdade principen skulle anses oförenlig med en sådan fördjupning av i folkskolan inhämtade kunskaper, som ovan antytts, kunde man tänka sig en annan utväg att undvika den pedagogiskt ohållbara situation, som skulle uppstå, om kristendomsämnet gjordes till entimmesämne i två på varandra följande klasser. Att ämnet endast tilldelades en veckotimme i klass 1⁴ skulle vara acceptabelt, om det i stället finge 2 veckotimmar i klass 2⁴. Därigenom skulle vinnas, att den kurs, som förlagts till denna klass, kunde genomgås på ett pedagogiskt mera tillfredsställande sätt, utan den hets, som tidsnöden medför. Detta skulle också stå i överensstämmelse med principen om en lugnare studiegång i den fyraåriga realskolan. Eventuellt kunde något av den för klass 1⁴ avsedda kursen föras över till klass 2⁴. Exempelvis kunde man dit förlägga 1700-talet och hela 1800-talet.

Tyvärre synes kristendomsämnet vara utsatt för ett ständigt hot att mer och mer trängas undan på skolans schema. Icke minst de som närmast ha ansvaret för ämnet, lärarna, måste beklaga detta. Men det är allmänt bekant, att saken väcker oro i vida kretsar.

Med anledning av det ovan anförda vill institutets styrelse på det allvarligaste yrka på att kristendomsämnet får behålla sitt nuvarande timtal i den fyraåriga realskolan, antingen genom att timtalet i klass 1⁴ och 2⁴ bibehålles oförändrat eller genom att ämnet får en veckotimme i klass 1⁴ och två veckotimmar i klass 2⁴.

Modersmåslärarnas förening finner det förklarligt, att företrädarna för kristendomsämnet anser den föreslagna minskningen otillfredsställande samt anför i huvudsak följande.

Att stora olägenheter ur olika synpunkter vidlåder entimmesämne, är allmänt känt. Däremot är det svårt att bedöma, om det för klass 1⁴ föreslagna kursmomentet kan ur kunskapsynpunkt vara så betydelsefullt och för per-

sonlighetsdaningen så givande, att det bör erhålla två veckotimmar i den hårt pressade timplanen, särskilt som det rör sig mer eller mindre om en repetition av tidigare läst kurs. Under det att styrelsen för kristendomslärarnas förening i sin skrivelse framför allt betonar ämnets kunskapssida, framhålles i de tre övriga skrivelserna kristendomsämnets vikt för personlighetsfostran, för kristen idealbildning och moralisk uppbyggnad. Allt detta är viktiga synpunkter. Det kan kanske icke anses förmätet att det från modersmåslärarnas sida erinras om att ämnet modersmålet, särskilt genom litteraturstudiet på alla stadier, säkerligen i betydande omfattning verkar i samma riktning och hos en betydande del av ungdomen på ett värdefullt sätt kompletterar kristendomsundervisningen. Det synes därför mindre välbetänkt att, som svenska ekumeniska nämnden ifrågasätter, just ämnet modersmålet skulle avstå två timmar till förmån för kristendoms-kunskapen.

I olika sammanhang, bl. a. i remissyttranden till skolöverstyrelsen, har modersmåslärarnas förening framhållit, att såväl i realskolan som i gymnasiet den modersmålet tillmätta tiden är alltför knapp för de mångahanda viktiga uppgifter, som detta ämne har att fylla. Dessa uppgifter ökas undan för undan genom samhällets stegrade krav och den enskildes behov av ökad utbildning i detta ämne. Härtill kommer att timtalet för modersmålet i folkskolans femte och sjätte klasser minskats genom engelskans införande. Detta gör att modersmålet snarare behöver en ökning av timtalet.

Slutligen vill modersmåslärarnas förening erinra om att kristendomsämnets mål främjas icke endast genom den undervisning, som sker på ämnets lektionstimmar, utan genom den dagliga morgonandakten, som ger ämnet — och särskilt dess fostrande uppgifter — en starkare ställning i alla klasser i skolan, på ett sätt som icke kommer något annat ämne till del, och vidare genom konfirmationsläsningen, som ju särskilt syftar till de ungas religiösa och moraliska fostran och i vilken det stora flertalet elever deltar.

Om detta oaktat ämnet kristendoms-kunskap anses böra behålla de två veckotimmarna i klass 1⁴, får modersmåslärarnas förening bestämt yrka på att den erforderliga timmen icke tages från modersmålet. För ungdomens utbildning synes det då vida bättre att bibehålla nuvarande totala timtal i klassen.

Sveriges folkskolläraryförbund och *Sveriges folkskollärarynneförbund* anser sig i gemensamt yttrande icke för närvarande kunna förorda någon ändring i det av skolöverstyrelsen till Kungl. Maj:t framlagda förslaget.

Förbunden anser att kursavsnitt som behandlats på lägre stadier i vissa fall bör återkomma i högre klasser och där då få en bredare och fylligare framställning. Även kursplanen i kristendoms-kunskap för klass 1⁴ bör därför enligt förbundens mening i viss utsträckning utformas som ett fördjupat studium av det kyrkliga och andliga livets förhållande till kultur- och samhällsutvecklingen i vårt land under tiden 1500—1850. En sådan uppläggning av ämnet kommer säkerligen att bli till gagn även för andra humanistiska ämnen med hänsyn till kristendoms-kunskapens allmänbildande och allmänkulturella betydelse.

Under förutsättning att kursstoffets omfattning och behandling lägges upp så som ovan skisserats finner förbunden sålunda vissa skäl tala för att timtalet för ämnet kristendoms-kunskap för klass 1⁴ bibehålles oförändrat med två veckotimmar. Förbunden är å andra sidan fullt medvetna om den ämnesträngsel som råder på ifrågavarande stadium och om den jämförelse

som kan göras med sammanlagda timtalet i ämnet på försöksskolans högstadium och i den treåriga realskolan, vilka båda faktorer talar för en reduktion av timtalet till en veckotimme.

Läroverkslärarnas riksförbund har framhållit, att förbundet vid förändringar i timplanen hade till uppgift att beakta samtliga ämnens behov och eftersom de krav, som framförts på en ökning av antalet timmar i kristendomskunskap i förhållande till det i förslaget nämnda, icke åtföljts av något förslag om från vilket ämne den begärda veckotimmen skulle tagas, anså sig förbundet ej kunna ta ställning till vare sig skolöverstyrelsens förslag eller framförda förslag om bibehållande av nuvarande antal veckotimmar i kristendomskunskap inom klass 1⁴.

Till åttlydnad av Kungl. Maj:ts ovan omförmälda föreskrift har *skolöverstyrelsen* med eget utlåtande den 16 december 1957 överlämnat nyssnämnda yttranden till Kungl. Maj:t och därvid hemställt, bland annat, att timtalet för ämnet kristendomskunskap i klass 1⁴ måtte i enlighet med överstyrelsens tidigare förslag fastställas till 1 veckotimme. Här om har överstyrelsen anfört bland annat följande.

Den av överstyrelsen föreslagna reduktionen av timtalet för ämnet kristendomskunskap i klass 1⁴ från tidigare 2 veckotimmar till 1 veckotimme föranleddes närmast av den kursuppläggning, som i detta ämne befunnits möjlig och lämplig. Kursen i kristendomskunskap överensstämmer nämligen för var och en av klasserna 1³—3³ helt med kursen för motsvarande klass på fyraårig och femårig linje, dvs. 2⁴—4⁴, 3⁵—5⁵. Med undantag för modersmålet, som i klass 1⁴ har en mycket omfattande och tidskrävande kurs icke minst med hänsyn till att rätten till delning under 1 veckotimme på grund av särskild föreskrift ej får tas i anspråk, har intet annat av de i klass 1⁴ förekommande läroämnena kursen så uppdelad. Medan alltså i det stora flertalet ämnen undervisningen i klass 1⁴ direkt ansluter till den kurs, som avslutats i folkskolans klass 6, får i ämnet kristendomskunskap folkskolekursen sin fortsättning först i klass 2⁴. För de lärjungar i klass 1³, som funnit den treåriga studiegången för påfrestande och som i stället för att gå om klass 1³ föres över till klass 2⁴, är denna kursfördelning ändamålsenlig. Den innebär emellertid, att hela årskursen i klass 1⁴ får anslås till repetition och i samband därmed fördjupning av det i folkskolan lästa. Enligt överstyrelsens bedömning bör på 1 veckotimme, om den väl utnyttjas, en värdefull återblick på tidigare årskurser medhinnas. Överstyrelsen har därvid icke förbisett de olägenheter, som i vissa pedagogiska avseenden följer med ett 1-timmesämne, i synnerhet när det gäller en begynnelseklass och när ämnet även i närmast följande klass är 1-timmesämne. Ofta undervisar emellertid kristendomsläraressen klassen också i historia med samhällslära eller i modersmålet. I dylikt fall blir vissa av olägenheterna med det knappa timtalet mindre, och sådan koncentrationsundervisning, som anbefalles i § 15 mom. 3 läroverksstadgan, går lättare att ordna. Icke heller vill överstyrelsen bestrida, att det i detta liksom i andra ämnen skulle finnas värdefullt kunskapsstoff att behandla under ytterligare 1 veckotimme utöver det föreslagna antalet. Då emellertid det totala timtalet i klass 1⁴ med oförändrat timtal i kristendomskunskap skulle komma att ligga 1 veckotimme högre än i närmast följande klass (36 veckotimmar i 1⁴ mot 35 i 2⁴) och det syntes an-

geläget att inte minst på denna linje, som avsetts representera en lugnare studiegång, nedbringa det totala timantalet, har överstyrelsen i förevarande läge ansett sig kunna och böra reducera timtalet i kristendomskunskap och därmed även i det hela med 1 veckotimme. Det totala timantalet i kristendomskunskap på den fyraåriga linjen ($1 + 1 + 2 + 2 = 6$ veckotimmar) överstiger ändå med 1 veckotimme motsvarande siffra för den treåriga linjen ($1 + 2 + 2 = 5$ veckotimmar). Vad i de ingivna skrifterna och i remissyttrandena anförts är icke av den art, att det för överstyrelsen utgör skäl till ändring på berörda punkt i den av överstyrelsen föreslagna timplanen.

Motionerna

I *motionerna I: 10* och *II: 9* har anförts följande.

Bevarandet av vårt västerländska kulturarv är helt visst för oss alla synnerligen angeläget. Denna andliga kulturbyggnad har byggts upp med kristendomen som ett bärande fundament, vilket alltfört är en av de starkaste garantierna för verklig demokrati och individuellt människovärde.

Den i våra dagar alltmer tilltagande normlösheten är ett uppenbart hot mot vårt samhälle och dess gemenskapliv. Ett stärkande av den kristna idealbildningen och en moralisk upprustning borde därför vara en angelägen uppgift inte endast för den kristna kyrkan utan också för samhällets organ. Detta kan ske icke minst genom en grundläggande kristendomsundervisning.

Redan 1946 års skolkommision yttrade, att kristendomsämnet, mer än de flesta andra ämnen, är ägnat att vara »instrument för den personlighetsdanning, som är skolans väsentligaste uppgift». Visst kräver det moderna samhällets utveckling en allt större specialisering och därmed ökade anspråk på skolans förmåga att meddela kunskaper för det praktiska livet. Men att göra de unga skickliga för kommande livsuppgifter får inte betyda endast tekniskt kunnande. De måste också bibringas normer för en sund livsföring och god insikt i livsåskådningsfrågor. Kristendomsundervisningen är härtill väl lämpad. För en sådan grundsyn har även Kungl. Maj:t och riksdagen tidigare uttalat sig. Enligt här anförda synpunkter är det ägnat att beklaga, att kristendomsämnets timantal å skolschemat under det senaste decenniet vid flera tillfällen hotats av minskning och även beskurits.

I sitt i februari 1957 avgivna och efter återremiss i ny skrivelse i december samma år vidhållna förslag till tim- och kursplaner för treårig realskola vid allmänna läroverk och kommunala realskolor jämte därav föranledda förslag till tim- och kursplaner för fyra- och femårig realskola m. m. har kungl. skolöverstyrelsen bl. a. föreslagit en reduktion av antalet veckotimmar för ämnet kristendomskunskap i klass 1⁴ från två till en. Vi anser denna beskärning vara synnerligen olycklig, främst av följande orsaker:

1. Kursen som skall läsas i 1⁴ är mycket omfattande. Bl. a. sträcker den sig över hela kyrkohistorien ända fram till mitten av 1800-talet. Detta har visserligen behandlats i folkskolans klasser 5 och 6, men dels torde detta avsnitt under den härför anslagna tiden inte fullt tillfredsställande ha kunnat genomgå, och dels medger där elevernas mognad icke ett helt tillägnande av detsamma. I 1⁴ skall därför en sammanfattning och fördjupning av ämnet ske. Samtal i etiska och religiösa frågor i samband med det kyrkohistoriska stoffet är nödvändiga. Om sålunda en fördjupad syn på kyrkohistorien skall bli möjlig i denna klass, måste två timmar stå till lärarens

förfogande; en timme beräknas anslagen till preparering av läxan, läsning av litteratur i anslutning till kursen o. s. v. samt en timme till förhör och ytterligare fördjupning.

2. På grund av mellankommande skriv- och lovdagar kan en sådan timme infalla med flera veckors mellanrum. En reduktion av ett ämnes timtal från två veckotimmar till en betyder därför i själva verket åtskilligt mer än 50 procents minskning av tilldelad tid. Då lärarens förbindelse med klassen blir mera sporadisk, får han ej den närmare kontakt med eleverna, som är förutsättningen för att hans undervisning skall verka bildande och personlighetsdanande. Särskilt framträdande blir svårigheten i en nybörjarklass, där läraren skall lära känna kanske ett 35-tal nya elever. Intet annat läroämne på skolschemat har föreslagits få en så dålig ställning, att det i såväl första som andra klassen har endast en veckotimme till förfogande.

3. Erfarenheterna från 1³ och 2⁴ med deras till en veckotimme reducerade tid visar svårigheten att i dessa klasser — ej minst när det gäller nybörjare — på ett tillfredsställande sätt såsom föreskrivits kunna undervisa eleverna i vår tids kyrkohistoria, ge en översikt av nutida samfund och fromhetsriktningar etc. — allt betydelsefulla moment i elevernas fostran till goda samhällsmedborgare. I stället för att enligt skolöverstyrelsens förslag berövas ytterligare en veckotimme — och nu gäller det nybörjarklassen — borde kristendomsämnet ha återfått den från 1950 mistade timmen.

4. Om skolöverstyrelsens önskan att i klass 1⁴ minska sammanlagda antalet veckotimmar till 35 anses böra tillgodoses, borde någon timme för ett ämne med mera tilldelad tid kunna överflyttas till 2⁴.

I *motionerna I: 35* och *II: 38* har anförts följande.

Ämnet kristendomskunskap har i olika sammanhang fått sitt timantal starkt reducerat såväl i den obligatoriska skolan som i läroverken. Nu föreligger åter ett förslag från kungl. skolöverstyrelsen om sådan reducering. Det avser klass 1⁴ i realskolan, i vilken klass ämnet skulle erhålla endast en timme under det att det för närvarande har två timmar. Mot denna reducering kan riktas allvarliga betänkligheter av pedagogisk art, eftersom »entimmesämnena» alltid kommer att intaga en högst otillfredsställande plats. De många avbrotten i undervisningen på grund av lov och andra uppehåll gör att det är svårt att åstadkomma en kontinuerlig undervisning.

Mot en reduktion talar vidare den värdering av kristendomsundervisningens betydelse som instrument för personlighetsdaning, som gång på gång framhållits i offentliga sammanhang, t. ex. i 1946 års skolkommissions betänkande med förslag till riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling.

De reduceringar av timantalet som föreslagits gång efter annan förefaller vara resultatet av punktuella bedömningar snarare än av en genomarbetad plan. I det nu föreliggande fallet har SÖ motiverat sitt ställningstagande med behovet av en reducering av det totala antalet undervisningstimmar i 1⁴. Att den skall drabba just kristendomskunskapen motiveras i sin tur med att enligt den föreslagna kursplanen i 1⁴ skall i huvudsak behandlas kyrkohistoriskt stoff, som tidigare kommit till användning i folkskolan. Mot ett sådant resonemang kan invändas, att det inte behöver vara fråga endast om repetition utan om en välbehövlig fördjupad och utvidgad framställning. Därtill kommer, att kursplanen inte med nödvändighet behöver ha den utformning som föreslagits. Särskilt kan påpekas att ett betydelsefullt moment i undervisningen enligt föreslagna kursplaner helt

bortfallit, nämligen »grunddragen av den kristna tros- och livsåskådningen».

I sitt utlåtande nummer 17/1956, vilket av riksdagen bifölls, anförde konstitutionsutskottet bl. a.: »Ett problem som sålunda bör undersökas är kristendomsundervisningen vid en förändrad gestaltning av förhållandet mellan staten och kyrkan.» Här förutsättes sålunda att riksdagen i sinom tid skall få upptaga hela frågan om »kristendomsämnets ställning i skolan» till behandling. Om nu emellertid på administrativ väg en reducering sker av timantalet — den framställning om reducering av ämnet som ovan påtalats kan givetvis följas av flera förslag i samma riktning — så sker uppenbarligen en förändring av ämnets ställning.

Utskottet

I klass 1⁴ är antalet veckotimmar nu 36. I klasserna 2⁴, 3⁴ och 4⁴ är antalet veckotimmar respektive 35, 37 och 35.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har skolöverstyrelsen funnit det angeläget att i klass 1⁴, som i förhållande till de treåriga linjerna avsetts representera en lugnare studiegång, nedbringa det totala timantalet från 36 till 35. Överstyrelsen har härvid föreslagit en reducering av antalet veckotimmar för ämnet kristendomskunskap i nämnda klass från två till en. Syftet med motionerna I: 35 och II: 38 torde i första hand vara att förebygga en dylik minskning av timantalet för berörda ämne. I motionerna I: 10 och II: 9 har direkt påyrkats, att den föreslagna reduceringen icke måtte komma till stånd.

I anslutning till vad utskottet tidigare i annat sammanhang anfört (utlåtande 1953: 109, s. 44), vill utskottet erinra därom, att kristendomsämnet ingår som ett led i den allmänna orientering i kunskapens värld, som skolan skall ge, men därjämte, såsom bland annat skolkommissionen vitsordat, har särskilda uppgifter att fylla och erbjuder särskilda möjligheter i skolans personlighetsutvecklande och karaktärsbyggande arbete. Dess ställning på timplanen är dock, liksom andra ämnens, en avvägningsfråga, vid vars prövning måste beaktas olika, ofta nog mot varandra stridande önskemål.

Full enighet torde råda om önskvärdheten av att i görligaste mån söka nedbringa antalet veckotimmar. En sänkning av antalet veckotimmar i ett enskilt ämne bör därför accepteras om denna åtgärd möjliggöres genom utmönstrande av icke erforderligt eller mindre viktigt lärostoff eller eljest genom kursplanernas uppläggning. Mot bakgrunden av vad utskottet ovan uttalat rörande kristendomsämnets betydelse synes emellertid särskilt starka skäl böra föreligga därest en sänkning av antalet veckotimmar i detta ämne från två till en företages. I detta sammanhang vill utskottet även erinra om de olägenheter, som i pedagogiskt avseende följer med ett entimmesämne, i synnerhet när det gäller en begynnelseklass och då ämnet även i närmast följande klass omfattar allenast en timme.

Det tillkommer Kungl. Maj:t att i administrativ väg besluta i frågor om de särskilda läroämnenas ställning på timplanerna. Utskottet utgår från

att de av utskottet ovan angivna synpunkterna komma att i samband med prövningen av skolöverstyrelsens föreliggande förslag till timplaner bli föremål för Kungl. Maj:ts särskilda uppmärksamhet.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att motionerna I: 10 och II: 9 samt I: 35 och II: 38 icke må till någon annan riksdagens åtgärd föranleda än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 14 mars 1958

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Ohlon, Gustaf Andersson, Birger Andersson, Boman, Bergman, Holmqvist, Rikard Svensson, Söderberg, Mårtensson, Ivar Persson, Palme, Lodenius och Arrhén; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Malmborg, Petterson i Degerfors, Thapper, Ståhl, Rubbestad, Karlsson i Olofström, Widén, Nilsson i Göingegården, fröken Olsson, herrar Blidfors, Gerhard Nilsson i Gävle, Arvidson och fröken Vinge.